

Svjetionik »Pomorac«

Kap. Jozo Dabrović, Split

*Postavljanje svjetionika duž obale
jedne pomorske države najbolje obilje-
žava kulturni progres dotičnog naroda.
Allard.*

(Elliot, »European lighthouses«.)

Dana 10. rujna 1958. malo prije negoli je dan utonuo u noći, snopovi svijetla novog spomen-svjetionika, izgrađenog na najvišoj uzvisini splitske luke, obasjali su po prvi put morski horizont.

Potreba za većim i jačim svjetionikom, koji će dominirati splitskim pomorskim područjem, osjećala se je već odavna. Stari svjetionik na splitskom lukobranu, koji je sagrađen 1888. koliko svojom vanjštinom a još više svojim slabim dometom postajao je iz dana u dan sve manje praktično koristan. S druge strane, sve to jača gradska rasvjeta, činila je iz dana u dan svjetionik sve slabije uočljivim i sve teže vidljivim. Stoga su već 1955. bila osigurana financijska sredstva za izgradnju novog i većeg svjetionika.

Međutim, još prije negoli su nacrti za novi svjetionik bili izgrađeni. Centralni odbor sindikata pomorske privrede, dao je prijedlog da se umjesto običnog svjetionika izgradi »Spomen Svjetionik«, koji bi bio posvećen svim našim pomorcima koji su, od vremena dolaska naših prataca na ove naše obale, pa do danas, ginuli i žrtvovali svoje živote po svim morima za očuvanje ovih naših obala, te slobode i osiguranje ekonomskog i kulturnog progressa nama i našim potomcima. Usljed ovog novo postavljenog zahtjeva, prvotni plan je napušten.

Izrada projekta svjetionika i kosturnice povjerena je »Urbanističkom projektnom birou« u Splitu. U ime tog biroa nacрте su izradili arhitekti: Carić Ivan, Prvan Bude,

Franičević Branko. Novi svjetionik, zbog svojih malih horizontalnih dimenzija (400×180 cm) i znatne visine izgrađen je iz armiranog betona. Visok je 37,20 metara nad zemljom ili 53 metra nad morskou površinom. U vrhu kule, do koje vodi lift, odnosno 205 stepenica, nalazi se prostor gdje je smješten stroj svjetionika. Na samom stroju stoje leće sa žarišnom udaljenošću od 187,5 mm, koje rotiraju oko svoje vertikalne osovine. Električna žarulja skupa sa lećama, proizvodi oko 300.000 d. svjeća van krletke svjetionika, usljed čega je svijetlo vidljivo, pod normalnim atmosferskim prilikama, na udaljenosti od 20 Nm (37 km). Leće su inače međusobno tako položene, da proizvode 2 bijela bljeska svakih 20 sekundi.

Kula je u presjeku pravokutnog oblika. Sa uže južne i sjeverne strane obložena je bijelim kamenom. Na dvjema širim stranama (istočnoj i zapadnoj) postavljena su 5.792 staklena otvora koja mnogo poljepšavaju izgled kule. Sama kula lijepih je linija, savremenog je oblika i neobično se lijepo doima.

Svečanost otkrivanja spomen-svjetionika uveličana je prisustvom visokih državnih i vojnih rukovodilaca drugova Peka Dapčevića, Vicka Krstulovića i Mate Jerkovića te predstavnika sindikata pomorske privrede Srećka Fabijanca

Spomen-svjetionik »POMORAC«

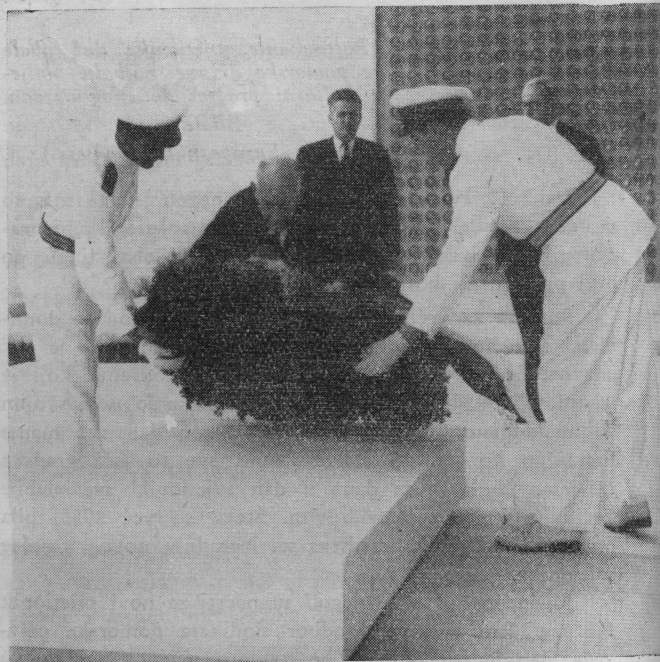
Na nekoliko metara istočno od podnožja svjetionika, sagrađena je kamena grobnica u kojoj su položene kosti nepoznatog pomorca. To su zapravo zemni ostaci pomorca-borca iz II. svjetskog rata, koji je kao ranjenik, u borbama oko Korčule, prenesen u bolnicu na Visu gdje je i umro, a da se prije toga nije osvijestio. Pošto nije imao dokumenata iz kojih bi se mogao ustanoviti njegov identitet, pokopan je kao nepoznati pomorac u istom Visu.

Skice i maketu, kao i samu izradu spomenika na grobnici izvršio je akademski kipar prof. Andrija Krstulović. Sam spomenik napravljen je od bijelog bračkog kamena i ima dimenzije: 6,80×3,85×0,65 metara.

U postavljenom zadatku da spomenik treba da predstavlja brod, čovjeka i more kipar je, iznad očekivanja, uspio dati potpuno svoje i originalno djelo, koje je blisko svima a osobito pomorcima. Reljef na spomeniku, koji je izrađen u perforiranom obliku prikazuje nam čovjeka-pomorca na tipično našem dalmatinskom brodu-leutu. Brod je uklješten između dva vala. Pomorac koji upravlja leutom bori se da očuva život i brod od propasti. Znanje i snaga pomogli su mu da ostane pobjednikom.

Podizanjem ovog spomen-svjetionika, koji je k tome nazvan i imenom »Pomorac«, živuća generacija pomoraca, pripadnika obiju naših Mornarica, kao i svih onih, koji su davajući svoj novčani obol za izgradnju spomen-svjetionika bili svjesni »da more jest i da mora i nadalje ostati glavni izvor naše ekonomske snage i moći, a time i slobode«, časno su se odužili »svima onima« znanim i neznanim herojima mora koji su preko 1.000 godina ginuli

davajući hekatombe svojih života u neravnoj borbi sa morskim elementom i neprijateljima-osvajcima.

Predsjednik norveške vlade gosp. Einar Gerhardsen u pratnji predsjednika KNO — Split, druga Senjanovića, polaže vijenac na grob »Nepoznatog pomorca«

Detalj spomenika »Nepoznatog pomorca«